

KVÜÕA TOIMETISTEST SÕJATEADLASEKS

Head lugejad!

Te hoiate käes esimest Sõjateadlase (Estonian Journal of Military Studies) numbrit, mis võtab teatepulga üle juba kolmteist aastat ilmunud KVÜÕA toimetistelt. Tegemist ei ole vormilt ja sisult läbini uue teadusajakirjaga¹, vaid pigem uue etapiga nende muudatuste protsessis, mis sai juba mõne aasta eest alguse KVÜÕA toimetistes kui Eesti ainsas eelretsenseeritavas sõjateaduslikus ajakirjas. Alates toimetiste 19. numbrist aastal 2014 on üha intensiivsemalt püütud suurendada ajakirja lugejate ringi ja rakenduslikkust eelkõige kaitseväelastest lugejate jaoks. Toimetuskolleegiumina loodame, et sellele lisandub nüüdsest veelgi rohkem *sõjateadust*. Sõjateadlane tahab toimida sillana ning lõimijana teaduse ja sõjanduse, ühiskonna ja kaitsejõudude, akadeemilise hariduse ja sõjaväelise väljaõppe vahel. Sedamööda on KVÜÕA sillapeaks, millelt lähtub sõjateadusliku mõtte areng ja levitamine.

KVÜÕA on Eesti ainsa sõjaväelist haridust andva õppeasutusena täitnud tähtsat ja tänuväärset ülesannet mõtlemisvõimeliste, vastutustundlike ja professionaalsete sõjaväeliste juhtide koolitamisel. Seda on peegeldanud ka ajakirjas keskmisest sagedamini käsitlemist leidnud teemad: juhtimisõpe, sõjaväepedagoogika ja -psühholoogia, strateegia, sõjaajalugu jt. Võimelünkade leidmiseks ja nende kõrvaldamiseks on vaja Kaitseväes eesmärgistatud teadus- ja arendustegevust, mis pakuks tuge teaduspõhisele võimearendusele. Nii juhitudakse kaastööde valikul ka edaspidi ennekõike nendest uurimustest, mis toetavad võimearenduseks vajalikke pädevusi. Arvestades KVÜÕA-l lasuvat vastutust oluliste teadus- ja arendusalaste üldpädevuste (operatsioonianalüüs, sõjaväeline juhtimine ja pedagoogika, ressursihaldus ja tehnoloogia) süsteemse arendamise eest, pakub teadusajakiri rakenduslikku väljundit ennekõike just nende uurimisvaldkondade teadus- ja arendustegevusele. Eesmärgipärane valik *ja* interdistsiplinaarne teostus, praktikas rakendatavad *ja* akadeemiliselt kõrgetasemelised kaastööd, kodumaist sõjateaduslikku mõtet ja omakeelset terminoloogiat arendav *ning*

¹ Aastatel 1925 ja 1938–1940 ilmus kirjastuse Sõdur väljaandena sõjateaduslikele käsitlustele keskendunud ajakiri Sõjateadlane. 2016. aastal alustava Sõjateadlase näol ei ole tegemist kunagise väljaande otsese mantlipärijaga. Pigem väljendab selle nime taaskasutusele võtmine soovi jätkata kodumaist sõjateadusliku mõtte ja sõna traditsiooni. Sellega tehakse ühtlasi kummardus mineviku sõjateaduslikule pärandile.

rahvusvahelisi kogemusi kaasav ja arvesse võttev teadusajakiri – need on vaid mõned mõistepaarid, mis võiksid iseloomustada Sõjateadlast.

KVÜÕA roll kaitsealases teadus- ja arendustegevuses on viimaste aastatega märgatavalt suurenenud. Dokumendi „Kaitseministeeriumi valitsemisala teadus- ja arenduspoliitika 2014–2022” järgi on arendatud KVÜÕA-d sõjateaduse keskuseks. KVÜÕA rakendusuuringute keskuse ülema kol-ltn Sten Alliku sõnul tähendab „sõjateaduse keskus /.../ poliitika eesmärkide ja põhimõtete valguses suutlikkust tagada kaitsealase teadus- ja arendustegevuse kõrge kvaliteet, sidudes ühte militaar- ja tsiviilteadlaste teadmised, oskused ja pingutused”². Vastutuskoozem, mida tuleb kanda nimetatud eesmärgi täitmisel, ei ole kergete killast.

Ometi ei leia Eestis kehtivate teadusvaldkondade klassifikaatorite hulgast ikka veel *sõjateadust*. Sellele vaatamata kuuluvad just sõjaväes viljeletud teadmised ja nende rakendamine teadusliku tunnetuse vanimate alade hulka, sest juba nii vanad kreekelased ja roomlased kui ka pärslased ja hiinlased on aastatuhandete eest intensiivselt tegelenud sõjaväe juhtimise ning sõjalise jõu tõhusa rakendamise küsimustega. Austria sõjateadlane kol Andreas Thalhammer on ühes uurimuses sõnastanud sõjateaduse eesmärgi järgmiselt: „relvajõudude kasutamist puudutavate teadmiste genereerimine ja avardamine ning lahingutegevuses rakendamine teadusliku uurimistöö kaudu, nende teadmiste edasiandmine õppetöös, ent ka institutsioonilise raamistiku kujundamine nii militaarsfääris kui väljaspool, milles seda kõike korraldatakse ja sellega tegeletakse. /.../ Teaduslik uurimistöö on sealjuures uute teadmiste meetodiline otsimine ja nende süsteemne dokumenteerimine ning avaldamine teaduslike publikatsioonide vormis. Õppetöö on teadusliku uurimistöö põhitõdede ja teadmiste edasiandmine õppijatele. See sisaldab ennekõike uusimate uurimistulemuste esitamist ja erialadest ülevaadete vahendamist. Institutsiooniline raamistik, milles sõjateadust viljeletakse, paneb paika nii väljaõppe- kui ka formaalsed kvalifikatsioonitasemed.”³ Selle definitsiooni olulisemad märksõnad – teaduslik uurimistöö, teaduspõhine õppetöö ja sobiv institutsiooniline raamistik – juhivad tähelepanu nendele võtmeteguritele, millele KVÜÕA peaks sõjateaduse keskuseks kujunemisel tähelepanu pöörama.

Esmalt aga tuleb anda panus selle nimel, et sõjateadust tunnustataks Eestis *iseseisva teadusdistsipliinina*. Mida selleks teha? Sõjateaduse üks olulisimaid

² Allik, Sten 2015. Sõjateadusest täna ja homme. – Sõdur, nr 5, lk 20. [Allik 2015]

³ Thalhammer, Andreas 2012. Militärwissenschaften – Begriff, internationale Verwendung und Akzeptanz. – Schriftenreihe der Landesverteidigungsakademie, 7, Wien, S. 26.

aspekte on vaieldamatult sõjaväeline juhtimine. See on üks valdkondadest, milles haridusmonopol on ühiskonnas relvajõudude, täpsemalt sõjaväeliste õppeasutute käes. Sõjaväelise juhtimise põhitõdede rakendamisel relvastatud konfliktides, rahvusvahelistes rahutagamisoperatsioonides ja humanitaarmissioonides, aga ka näiteks kriisi- ja katastroofiabis on relvajõudude kestlikkusele ja edule otsustav tähendus. KVÜÕA üks põhiülesannetest on panustamine sõjateaduse ühte võtmetegurisse – sõjaväeliste juhtide teaduspõhisesse õpetamisse. Õeldule peab lisanduma teaduslik uurimistöö ja publitseerimine, sest nendeta ei ole sõjateadust. Seetõttu kajastab sinne kogumik arvestataval määral teadusliku õppe- ja arendustegevuse kulgu ning sõjaväelise väljaõppe ja selle keskkonnaga seotud probleeme, ja seda ennekõike õppurite lõpu- ja magistritööde tulemustele tuginedes. Mõistagi avaldame jätkuvalt ka teisi eestikeelseid teadusartikleid, et edendada seeläbi emakeelset sõjanduslikku mõtlemist ja oskuskeelt. Igasugune (sõja)-teaduslik mõtlemine peab alati algama emakeelsusest.

„Teadmised peavad üle kasvama tõelisteks oskusteks,” on öelnud Preisi sõjandusteoreetik Carl von Clausewitz⁴. Sellele sekundeerib kol-ltn Sten Alliku tähelepanek: „Ühelgi uuel teadmisel pole rakenduslikku väärtust, kui see jääb pidama vaid ühe sõjateadlase pähe või jääb sõjateadlaste kitsasse ringi. Nii peaks iga sõjateadlane, iga ohvitser, allohvitser ja riigikaitsega seotud kodanik avaldama oma mõtteid, järeldusi ja ka uusi probleemitõstatuseid. Sõjateadusliku sõna ja mõtte avaldamise ja levitamise eest hoolitseb KVÜÕA.”⁵ Teisisõnu, KVÜÕA teaduspublikatsioonid Sõjateadlane ja ENDC Occasional Papers on väljund kõigile, kes soovivad anda sõjateaduse eesmärgi poole pürgimisel oma panuse.

Nii oleme jõudnud ringiga tagasi algusesse. Vene kirjanik ja filosoof Lev Tolstoi on öelnud: „Mõttele hästi – siis kasvavad mõtted headeks tegudeks.” Sõjateaduse olemusest ja vajalikkusest on KVÜÕA-s juba pikalt juttu olnud. Nüüd on aeg küps, et mõtetest võrsuksid teod. Üheks sammuks sel teel on ka KVÜÕA toimetiste ümbernimetamine Sõjateadlaseks – seda lootuses, et peagi võime olla tunnistajateks uue iseseisva teadusdistsipliini, sõjateaduse, sünnile.

Head kaasamõtlevat lugemist soovides

Andres Saumets
peatoimetaja

⁴ Clausewitz, Carl von 2004. Sõjast. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 145–146.

⁵ Allik 2015, lk 23.

Austatud sõjateadlane ja sõjateaduse huviline!

Ajakirja Sõjateadlane ilmumine on üks järjekordsetest sammudest, mille Kaitsevägi astub selleks, et luua ja kasutada kaitsevõime suurendamiseks teadust ja selle vilju. Kui ma eelmisel aastal kirjutasin Kaitseväe piisavast küpsusest hakata kaasama sõjateadust igapäevasesse võimearendusse, siis nõnda on see ka sõjateaduslike publikatsioonide avaldamisega – usun, et kaitsevaldkonnaga seotud teadlased, nii Kaitseväe sees kui meie koostööpartnerite hulgas, on piisavalt kindlal teadmiste, oskuste ja pühendumise vundamendil, et kanda ja kasutada selliseid ambitsioonikaid termineid nagu *sõjateadus* ja *sõjateadlane*.

Sõnal on suur jõud. See, kuidas me uurimisobjektist aru saame, ennast sellega suhestame ning seda kirjeldame, on määrava tähtsusega. See, mida sõjateaduselt ootame, on sõja ja sõjapidamise uurimine. Nii, nagu räägime enesestmõistetavalt sõjakunstist, nõnda peaks ka sõjateadus saama Kaitseväes igapäevaseks mõisteks.

Siit tulenebki KVÜÕA toimetistele uue nime andmise põhjus. Tahame, et Eesti ainuke sõjapidamise uurimisele pühendunud teadusajakiri väljendaks oma uurimisobjekti ja olemise eesmärki ka oma põhitunnuses – nimes. Teiselt poolt olgu see teadlastele ja probleemidele teaduslikult lähenevatele tegev- ja reservväelastele mõtteaineks ning orientiiriks: neilt oodatakse sõjapidamise uurimist. Sõjateaduse kõige olulisem eesmärk on panustamine järgmise sõja võitmisesse.

Eelöelduga kutsungi üles kasutama seda teadmist, mis selle ajakirja eelkäija, käesoleva väljaande ja tulevaste sõjateaduslike ajakirjade lehekülgedele on koondunud, et mõista paremini keskkonda, sõdurit, väljaõpet, juhtimist, sõjatehnoloogiat, taktikat, operatsioone ja teisi sõjapidamise valdkondi ning teha häid otsuseid. Kutsun üles ka teisi, kellel on uudseid ideid ning oskust neid teaduslikult põhjendada, oma mõtteid kirja panema ja siinse ajakirja veergudel jagama.

Teadusajakirjad on diskussiooni tanner. Loodan väga, et sõjandusalane diskussioon, mis eeldab kriitilist vaadet ja oskust argumenteerida, tekib ka Sõjateadlase lehekülgedel või pärast nende lehekülgede lugemist.

Teravat mõtet ja sulge soovides

Sten Allik

KVÜÕA rakendusuuringute keskuse ülem